ការគ្រប់គ្រងមិនផ្លូវការលើហានិភ័យ និងការអនុវត្តប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម : បទពិសោធន៍សិក្សាពីគ្រួសារ និងពលករក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះ*

១. សេចក្តីផ្តើម

ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រអាចធ្វើឡើងមួយផ្នែក តាមរយៈការបង្ការប្រជាជនមិនក្រីក្រ កុំឱ្យធ្លាក់ខ្លួនក្រីក្រ និងការលើកស្ទួយអ្នកក្រីក្រ ឱ្យចាកផុតពីភាពក្រីក្រ ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ច ជាកត្តាដ៏សំខាន់សំរាប់លើកស្ទួយប្រជាជនឱ្យចាកផុតពីភាពក្រីក្រ ប៉ុន្តែត្រូវមានគោលនយោបាយជាច្រើនទៀតដើម្បីធានាថា ទី១-អត្ថប្រយោជន៍ទទួលបានពីកំណើន ត្រូវចែករំលែកឱ្យបានធំទូលាយ (ជាពិសេស បានទៅដល់ប្រជាជនក្រីក្រ) និង ទី២-កុំឱ្យប្រជាជនមិនក្រីក្រគេធ្លាក់ចុះទៅក្រោមបន្ទាត់ក្រីក្រ ។ ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម អាចជួយដោះស្រាយការព្រួយបារម្ភទាំងពីរនេះបាន ។ វាក៏ជួយឱ្យគ្រួសារក្រីក្រ និងគ្រួសារជិតក្រីក្រ អាចចូលរួមក្នុងដំណើរការរីកលូតលាស់ ដើម្បីឱ្យពួកគេតាមទាន់គ្រួសារនៅជិតខាងដែលធូរធារជាង ។ សង្គមជាតិក៏ទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ដែរ ដោយសារប្រជាជនក្រីក្រដែលមានលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម អាចចូលរួមចំណែកក្នុង ការអភិវឌ្ឍសង្គម និងសេដ្ឋកិច្ចបានល្អប្រសើរជាង ទាំងតាមរយៈការបង្កើនផលិតភាព និងចំរុះកម្មផលិតកម្ម ហើយនិង ការបង្កើនតំរូវការ និងការប្រើប្រាស់ ។

ហានិភ័យមានជាប់ជានិច្ចក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃនៅប្រទេសកម្ពុជា ។ ក្នុងករណីជាច្រើន ប្រជាជនបានធ្លាក់ចូល និងចាកផុតពីភាពក្រីក្រច្រើនដងចុះឡើងក្នុងឆាកជីវិតរបស់ខ្លួនដោយសារការប៉ះទង្គិច និងវដ្តនៃជីវិត (អាពាហ៍ពិពាហ៍កសាងផ្ទះសម្បែង មានកូនចៅចូលវ័យចំណាស់ មរណភាពក្នុងគ្រួសារ) ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចនាពេលថ្មីៗ ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ និងអន្តរាគមន៍ផ្សេងៗ បានជួយលើកកំពស់កំរិតជីវភាព ប៉ុន្តែសមត្ថភាពរបស់ជនក្រីក្រ ដើម្បីដោះស្រាយវិបត្តិមើលមិនឃើញក្នុងឆាកជីវិត ត្រូវតែកែលំអឡើងទៀត។

នៅប្រទេសកម្ពុជាមានកម្មវិធីគាំពារសង្គមជាផ្លូវការមួយចំនួន សំរាប់ជួយដល់ជនក្រីក្រ ស្ត្រី មនុស្សចាស់ និងជនងាយរងគ្រោះនៅតំបន់ជនបទដូចជា មូលនិធិសមធម៌ កម្មវិធីផ្តល់អាហារនៅសាលារៀន ការចាក់ថ្នាំបង្ការដល់មាតា និងទារក និង/ឬ កម្មវិធីផ្តល់អាហារូបត្ថម្ភ ប្រាក់សោធននិវត្តន៍សំរាប់មន្ត្រីរាជការ និងក្រុមជួយខ្លួនឯងដែលបង្កើតឡើង ដោយអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល (NGOs) (ធនាគារស្រូវ និងគ្រោងការសន្សំប្រាក់) ។ ប៉ុន្តែកម្មវិធីទាំងនេះ ហាក់ដូចមិនទាន់រឹងមាំគ្រប់គ្រាន់អាចប្រើជា ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសំរាប់ជនក្រីក្រនៅឡើយទេ ។ គ្រោងការណ៍នានាបានដាក់អនុវត្តន៍តាមបែប "អាវបំណះ" ដោយគ្របដណ្តប់ជនងាយរងគ្រោះ ឬតំបន់ភូមិសាស្ត្រមួយចំនួន ជួនកាលជាន់គ្នា ជួនកាលរំលងចោលខ្លះ គ្រោងការខ្លះមានប្រសិទ្ធភាពជាងគ្រោងការខ្លះទៀត ហើយប្រព័ន្ធកំណត់មុខសញ្ញាត្រូវជួយក៏មានច្រើន និងប្រទាំងប្រទើសគ្នាជារឿយៗ ។

បច្ចុប្បន្នមានការជជែកវែកញែកកាន់តែច្រើននៅកម្ពុជា ស្តីពីផ្លែផ្កានៃការអភិវឌ្ឍសំរាប់ជនក្រីក្រ និងការគិតគូរបែបថ្មីក្នុងមជ្ឈដ្ឋានខាងគោលនយោបាយ ដើម្បីកសាងកម្មវិធី និងគោលនយោបាយប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពមួយថ្មីនៅកម្ពុជា ។ ការវាយតំលៃនេះបានធ្វើឡើងទាន់ពេលល្អ ដោយបានផ្តល់ជាគំនិត ដល់អ្នកកសាងគោលនយោបាយ និងអ្នកអនុវត្តការងារអភិវឌ្ឍន៍ អំពីវិធីសាស្ត្រដែលជនក្រីក្រកំពុងប្រើ ដើម្បីដោះស្រាយហានិភ័យ ក្នុងពេលដែលប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពជាផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាលនៅខ្វះខាតជាទូទៅនៅឡើយ ។ គេសង្ឃឹមថា ការយល់ដឹងកាន់តែប្រសើរពី ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមក្រៅផ្លូវការដែលមានស្រាប់ អាចបានជាជំនួយដល់ការរចនារៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល ឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព និងមិនប្រទាំងប្រទើសគ្នាជាមួយរបៀបរបបអនុវត្តក្រៅផ្លូវការ នៅពេលជួយបំពេញបន្ថែមចំនុចខ្វះខាតផ្សេងៗដែលរបៀបរបបក្រៅផ្លូវការមិនអាចដោះស្រាយបាន ។

២. វិធីសាស្ត្រ

ការវាយតំលៃនេះ វិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និងស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (CDRI) បានរៀបចំឡើងជាផ្នែកមួយនៃ ការវាយតំលៃរហ័សទ្រង់ទ្រាយធំជាង អំពីផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច មកលើគ្រួសារនៅកម្ពុជាដែលធនាគារពិភពលោកបានចុះកិច្ចសន្យាឱ្យអនុវត្តនៅខែឧសភា ២០០៩ ។ ការវាយតំលៃបានពិនិត្យឡើងវិញ ជាពិសេសពីរបៀបរបបក្រៅផ្លូវការដែលមានស្រាប់ និងដែលពលករ និងគ្រួសារក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះនៅកម្ពុជាអាចប្រើបានសំរាប់គ្រប់គ្រងហានិភ័យ និងជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ការវាយតំលៃនេះ បានស្រាវជ្រាវលើសំនួរមួយចំនួនដូចខាងក្រោម:

- តើបច្ចុប្បន្នមានប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការអ្វីខ្លះ? តើប្រជាជនទៅពឹងពាក់នរណា នៅពេលជួបកង្វះខាតប្រាក់ចំណូល ឬចំណាយប្រើប្រាស់? តើគ្រួសារខុសៗគ្នាមានប្រភពជំនួយគាំទ្រខុសៗគ្នា ឬយ៉ាងណា?
- តើរបៀបរបបអនុវត្តទាំងនេះមានផ្លាស់ប្តូរឬទេក្នុងអំឡុង ១៨ខែកន្លងទៅ? ប្រសិនបើមានផ្លាស់ប្តូរ តើផ្លាស់ប្តូរបែបណា?
- តើសព្វថ្ងៃនេះ សាមគ្គីភាពសង្គមរឹងប៉ឹងប៉ុណ្ណា? តើប្រជាជនអាចរកបានជំនួយគាំទ្របែបណាខ្លះ?
- តើកិច្ចប្រឹងប្រែងសម្បុរសធម៌ជាលក្ខណៈឯកជន មានច្រើនទូទៅប៉ុណ្ណា?
- តើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងសប្បុរសធម៌ជំរុញដោយ NGOs បានជួយពង្រឹង ឬប៉ះពាល់ដល់ ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការជាប្រពៃណី ឬទេ?
- តើមានអន្តរកម្មអ្វីខ្លះ រវាងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការ និងអាជ្ញាធរភូមិ ឃុំ/សង្កាត់?
- តើប្រជាជនប្រើប្រាស់វិធីដោះស្រាយអ្វីខ្លះ នៅពេលជួបនឹងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច?

ក្រុមស្រាវជ្រាវបានធ្វើសម្ភាសន៍ពាក់កណ្តាលរៀបរយ (SSI) ជាមួយជនក្រីក្រនៅជនបទ និងពលករងាយរងគ្រោះ ចំនួន ៤៧នាក់ និងមេភូមិ

---

* សូ សុវណ្ណារិទ្ធិ អ្នកស្រាវជ្រាវនៅវិទ្យាស្ថានបណ្តុះបណ្តាល និងស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា (CDRI) ។ របាយការណ៍នេះ ផ្តល់លទ្ធផលសង្ខេបសំខាន់ៗពីការវាយតំលៃរហ័ស លើប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមក្រៅផ្លូវការដែលធ្វើឡើងនៅខែឧសភា ២០០៩ ។ ឯកសារពេញលេញលើអត្ថបទនេះ ដែលមានចំណងជើងថា "ផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចលើជីវភាពគ្រួសារនៅកម្ពុជា និងការអនុវត្តប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមសំរាប់ជនក្រីក្រ" នឹងមានចុះក្នុងវេបសាយរបស់ CDRI ក្នុងពេលដ៏ខ្លី ។

៩នាក់ ដើម្បីស្រាវជ្រាវស៊ីជំរៅពីបទពិសោធន៍ ដែលពួកគេបានឆ្លងកាត់ក្នុងអំឡុង ១២ខែ និង ៦ខែ មុនពេលមានការប្រមូលទិន្នន័យនៅខែឧសភា ២០០៩ ។ អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ពីរនាក់ត្រូវបានជ្រើសរើសដោយមានគោលដៅចេញពីគ្រួសារដែលវិទ្យាស្ថាន CDRI បានធ្វើសម្ភាសន៍ក្នុងពេលធ្វើការសិក្សាពីឌីណាមិកភាពក្រីក្រ (PDS) ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ (អង្កេតធ្វើបន្តពីអង្កេតគ្រួសារដែលបានធ្វើឡើងក្នុងភូមិ ចំនួន៩ កាលពីឆ្នាំ២០០៤-២០០៥)[១] និងចេញពីកន្លែងនានា ដែលបានធ្វើអង្កេតពលករងាយរងគ្រោះ កាលពីដើមឆ្នាំ ២០០៩[២] ។ លទ្ធផលដែលបានស្រាវជ្រាវឃើញ វាឆ្លុះបញ្ចាំងតែពីបទពិសោធន៍នៃក្រុមគំរូតាងប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះគួរប្រុងប្រយ័ត្ន នៅពេលយកទិន្នន័យទាំងនេះទៅប្រើលើក្រុមផ្សេងៗទៀត ។

៣. លទ្ធផលរកឃើញសំខាន់ៗ

៣.១. ហានិភ័យ និងលទ្ធផលចំពោះជីវភាពរបស់ជនក្រីក្រ

សំរាប់ការងារនេះ ហានិភ័យអាចកំណត់ថាជា ការប៉ះទង្គិចខាងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកិច្ច ដែលជារឿយៗនាំឱ្យមានការធ្លាក់ចុះសុខុមាលភាព ឬកំណើនអសន្តិសុខនៃជីវភាព (Devereux, 2001) ។ ទស្សនាទាននៃហានិភ័យ និងការប៉ះទង្គិច ឬការគំរាមកំហែងលើប្រាក់ចំណូល កន្លងមកគេបានប្រើវាជំនួសគ្នាចុះឡើងជារឿយៗ (ធនាគារពិភពលោក ២០០៦) ។ ហានិភ័យ រឺការប៉ះទង្គិច កើតចេញពីការផ្លាស់ប្តូរទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅ ដែលប្រជាជនពិបាកនឹងសម្របខ្លួនតាម ដោយជារឿយៗវាបានប៉ះពាល់មិនល្អដល់ជីវភាពរស់នៅ ហើយប្រជាជនក្រីក្រអាចចំណាយពេលយូរ ដើម្បីស្តារជីវភាពមកវិញ (ibid) ។

ហានិភ័យអាចមានជាហូរហែតាំងពី "ករណីដោយឡែក (idiosyncratic)" ពោលគឺ វាប៉ះពាល់ដល់បុគ្គល ឬគ្រួសារខ្លះ ប៉ុន្តែមិនប៉ះដល់អ្នកឯទៀតទេ និង "ករណីបែបសំបូរ (covariant)" ពោលគឺ ប៉ះពាល់ដល់ប្រជាជនជាច្រើនក្នុងពេលជាមួយគ្នា ។ ករណីដោយឡែកដែលឧស្សាហ៍ជួប មានជាអាទិ គ្រោះថ្នាក់ ឬជំងឺមិនឆ្លង, ការប៉ះទង្គិចដល់ប្រាក់ចំណូល ដោយសារភាពអត់ការងារធ្វើ ឬការថយចុះប្រាក់ចំណូលរកបាន, មរណៈភាពនៃសមាជិកគ្រួសារ នាំឱ្យមានចំណាយធ្វើបុណ្យសព និងការថយចុះកំលាំងពលកម្ម, ការបែកបាក់គ្រួសារ, ការខូចខាតផលដំណាំ ឬការរកស៊ីខាត ជាដើម ។ ឧទាហរណ៍នៃហានិភ័យបែបសំបូរ មានដូចជា គ្រោះធម្មជាតិក្នុងសហគមន៍ ឬតំបន់ (ឧ. ទឹកជំនន់ ឬគ្រោះរាំងស្ងួត) សង្គ្រាម, ជំលោះស៊ីវិល ឬអំពីហិង្សារបស់ក្រុមជនពាល ជំងឺឆ្លងរាលដាល (ក្នុងមូលដ្ឋាន ឬគ្រប់កន្លែង) ឬវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេស ឬក្នុងតំបន់ (អតិផរណា សេដ្ឋកិច្ចរួមចុះ ការធ្លាក់ចុះប្រាក់ចំណូល និងភាពអត់ការងារធ្វើ) ។

ភូមិធូរធារនិងរីកលូតលាស់លឿន និង គ្រួសារធូរធារនៅក្នុងភូមិក្រីក្រ ហាក់ដូចមានសមត្ថភាពខ្ពស់ជាង ដើម្បីទប់ទល់នឹងការប៉ះទង្គិចផ្សេងៗ (Fitzgerald and So, 2007) ។ ជនក្រីក្រ និងក្រុមងាយរងគ្រោះឯទៀត ដូចជា ជនចាស់ជរា និងជនពិការ ជាដើម តែងងាយរងគ្រោះថ្នាក់ ពីព្រោះពួកគេមានប្រាក់ចំណូលសរុបតិចតួច មានប្រាក់សន្សំតិច មានទ្រព្យរបស់តិច និងមានធនធានមនុស្សតិច (Devereux, 2001) ដូច្នេះហើយគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ មានផលប៉ះពាល់លឿនជាង និងធ្ងន់ធ្ងរជាងទៅលើសុខុមាលភាពផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត និងការរីកលូតលាស់របស់មនុស្សក្នុងរយៈពេលវែង ។ ដោយឡែក ស្ត្រី និងកុមារ ច្រើនរងគ្រោះខ្លាំងជាងគេ នៅពេលក្រុមគ្រួសារជួបការលំបាក ។ សំរាប់ជនក្រីក្រ ការបាត់បង់ប្រាក់ចំណូលធ្វើឱ្យពួកគេត្រូវបង្ខំចិត្តលក់ដីធ្លី សត្វចិញ្ចឹម ឬទ្រព្យផលិតកម្មផ្សេងទៀត, បញ្ជូនកូនអោយទៅធ្វើការរកប្រាក់ជាជាងឱ្យកូនទៅសាលារៀន ឬបរិភោគអាហារតិច (CDRI, 2008) ។ វិធានការតឹងរឹងបែបនេះ អាចជួយគ្រួសារនានាឱ្យរស់រានបានពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ ប៉ុន្តែធ្វើអោយគ្រួសារពិបាកចាកផុតពីភាពក្រីក្រនៅថ្ងៃអនាគត (Fitzgerald and So, 2007) ។ វាក៏អាចជាកត្តានាំឱ្យមានទំនាក់ទំនងអន់ខ្សោយខាងពលកម្ម និងអស្ថិរភាពសង្គមផងដែរ (Ballard et al., 2007) ។

ប្រជាជនក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិ ឬប្រាក់សន្សំតិចតួច តែងស្វែងរកជំនួយ (អង្ករ ឬប្រាក់កាស) ពីសាច់ញាតិ មិត្តភក្តិ ឬអ្នកជិតខាងដែលមានជីវភាពធូរធារ នៅពេលជួបការខ្វះខាត ឬក៏ទៅបេះប្រមូលផលដែលអាចហូប/លក់បាន ពីព្រៃឈើ បឹងបួរ និង ដីរួម ឬក៏ខ្ចីបុលពីអ្នកដទៃ ។ ទំលាប់អនុវត្តន៍បែបនេះដែលអាចចាត់ទុកជា ប្រព័ន្ធក្រៅផ្លូវការសំរាប់គ្រប់គ្រង និងចែករំលែកហានិភ័យ ជាប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការសំរាប់ប្រជាជនក្រីក្រ ហើយវាបានដំណើរការនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាជាច្រើនជំនាន់មកហើយ ។[៣] វាបានផ្លាស់ប្តូររូបភាពទៅតាមពេលវេលា ប៉ុន្តែនៅតែមានអនុវត្តជាទូទៅនៅក្នុង ក្រុមគ្រួសារធំទូលាយ ក្នុងចំណោមមិត្តភក្តិ និងក្នុងបណ្តាញសង្គម ។ សេដ្ឋកិច្ចប្រាក់កាសសព្វថ្ងៃ កំពុងធ្វើឱ្យខូចខាតដល់ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការនេះហើយ ដោយសារកំណើនវិសមភាព និងបរាជ័យនៃអន្តរាគមន៍ជួយអភិវឌ្ឍមួយចំនួន (Devereux, 2001) ។[៤]

៣.២. ហានិភ័យ និងផលប៉ះពាល់ដល់ជនក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះ

សំរាប់ពួកអ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ ការប៉ះទង្គិចភាគច្រើនមិនមែនជារឿងថ្មី ឬបណ្តាលមកពីនិន្នាការសេដ្ឋកិច្ចមិនល្អនាពេលថ្មីៗនេះទេ ។ ការប៉ះទង្គិចភាគ

---

១ ភូមិសិក្សាក្នុង PDS រួមមាន អណ្តូងត្រាច និង ក្រសាំង (បាត់ដំបង) ខ្សាច់ជីរស់ និង ដងក្តារ (កំពង់ធំ) កញ្ជរ (ក្រចេះ) ព្រៃកក្អេង (កណ្តាល) បាបោង (ព្រៃវែង) ត្រពាំងព្រៃ (កំពង់ស្ពឺ) និង កំពង់ត្នោត (កំពត) ។ មេភូមិនៃភូមិនិមួយៗក៏បានឆ្លើយសម្ភាសន៍ប្រាប់ពីការសង្កេតឃើញរបស់គាត់ លើការផ្លាស់ប្តូរសេដ្ឋកិច្ច និងការអនុវត្តប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្នុងអំឡុងពេល ១២ឆ្នាំកន្លងមក ។

២ បទសម្ភាសន៍ជាមួយពលករងាយរងគ្រោះ បានធ្វើឡើងប្រចាំត្រីមាសជាមួយៈ អ្នកធាក់ស៊ីក្លូ អ្នករត់ម៉ូតូឌុប អ្នកលក់បន្លែតូចតាច អ្នកលីសែង អ្នករើសអេតចាយ កម្មករសំណង់មានជំនាញ និងគ្មានជំនាញ កម្មកររោងចក្រកាត់ដេរនៅក្រុងភ្នំពេញ និងអ្នកស៊ីឈ្នួលធ្វើស្រែនៅភូមិដូនវង្សខេត្តកណ្តាល និងភូមិ ប៉ៃលហោល ខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ សំរាប់ការវាយតំលៃនេះ បានជ្រើសរើសដោយមានគោលដៅ មកធ្វើសម្ភាសន៍ផងដែរ នូវអ្នកបំរើតុភោជនីយដ្ឋាន ចំនួន ២នាក់ ព្រមទាំងបុគ្គលិកសណ្ឋាគារ និងអ្នករត់ម៉ូតូទុកទុក/អ្នកលក់ដូរតូចតាច នៅឯខេត្តសៀមរាប ។

៣ ព័ត៌មានអំពីការជួយគ្នាទៅវិញទៅមកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា មានបកស្រាយក្នុងឯកសាររបស់ Murshid (1998) និង McAndrew (1998)

ប្រអប់១: ការលែងលះ និងការចែកផ្លូវគ្នា ជាមូលហេតុចំបងនៃភាពក្រីក្រសំរាប់ស្ត្រី និងកុមារ

អ្នកស្រី មាស សំបូរ អាយុ ៤៣ឆ្នាំ ជាអ្នកស៊ីឈ្នួលធ្វើស្រែ និងជាមេគ្រួសារមានកូន ៤នាក់ នៅភូមិប៉ៃលហេល បានលែងលះគ្នាជិត ៦ឆ្នាំមកហើយ ។ គាត់ធ្លាប់មានជីវភាពធូរធារ ប៉ុន្តែបានធ្លាក់ខ្លួនក្របន្ទាប់ពីប្តីបានចាកចោលគាត់ទៅ យកប្រពន្ធមួយទៀតនៅភូមិផ្សេង ។ ដោយសារខ្វះខាតកំលាំងពលកម្ម និងសត្វអូសទាញ និងមានកូន ៤នាក់ ក្នុងបន្ទុក (ស្រី ៣នាក់, ប្រុស ១នាក់) ដែលត្រូវចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សាផង គាត់បានសំរេចចិត្តលក់ដីស្រែទំហំ ១ហិកតា ក្នុងតំលៃ ៣០០០ដុល្លារ ។ គាត់ចង់យកប្រាក់នេះ ទៅសងបំណុលដែលកើតចេញពី ទំនាស់យ៉ាងយូរជាមួយប្តីនៅមុនពេលលែងលះគ្នា និងចំណូលរកបានតិចតួចពីការធ្វើស្រែ និងទុកខ្លះសំរាប់ទិញម្ហូបអាហារចិញ្ចឹមកូន ។ ដូច្នេះ គាត់ក៏ក្លាយជាអ្នកគ្មានដីធ្លី ហើយពឹងផ្អែក លើការលក់កំលាំងពលកម្មដកស្ទូង និងច្រូតកាត់ស្រូវ ដោយអាចរកប្រាក់បានពី ៨០០០-១០.០០០រៀលក្នុងមួយថ្ងៃ ។ ប្រាក់ចំណូលរបស់គាត់ក្នុងរយៈពេល ៦ខែមុន បានធ្លាក់ចុះអស់ប្រហែលពាក់កណ្តាល ដោយសារកូនប្រុសស្រីរបស់កសិករ ជាច្រើន បានត្រលប់មកជួយធ្វើស្រែឪពុកម្តាយវិញ បន្ទាប់ពីពួកគេបាត់បង់ការងារនៅភ្នំពេញ ។

ក្នុងរយៈពេល ៧ខែកន្លងមក គាត់បានទទួលជំនួយខ្លះពីអ្នកជិតខាង និងកាកបាទក្រហមកម្ពុជា ។ អ្នកជិតខាងធូរធារម្នាក់ បានអនុញ្ញាតឱ្យគាត់ប្រើប្រាស់ដោយឥតគិតថ្លៃនូវដីមួយក្បាលតូចរបស់គេ ដើម្បីដាំបន្លែសំរាប់ហូប និងលក់យកប្រាក់ខ្លះ ។ ជារឿយៗគាត់ក៏ទទួលបានចំណីអាហារ និងលុយខ្លះដែរ នៅពេលទៅជួយអ្នកជិតខាងរៀបចំពិធីមង្គលការ និងបុណ្យទានផ្សេងៗ ។ នៅពេលមានខ្យល់ព្យុះបំផ្លាញផ្ទះគាត់កាលពីខែមករា ២០០៩ លោកមេភូមិបានអនុញ្ញាតឱ្យរូបគាត់ និងកូនៗ ទៅស្នាក់នៅក្រោមផ្ទះរបស់លោកមេភូមិ ចំនួន ២ខែ នៅពេលកំពុងសាងសង់ផ្ទះឡើងវិញ ។ កាលណោះ ខ្យល់ព្យុះក៏បានបំផ្លាញផ្ទះអស់ជាច្រើនទៀតដែរ ហើយមេភូមិបានរាយការណ៍ពីគ្រោះថ្នាក់នេះតាមទូរទស្សន៍បុស្តិ៍លេខ ១១ និង កាកបាទក្រហមកម្ពុជា ។ កូនស្រីពីរនាក់មានអាយុ ៨ឆ្នាំ និង ១០ឆ្នាំ និង កូនប្រុសម្នាក់អាយុ ៧ឆ្នាំ មិនអាចទៅរៀនបានអស់ពីរ-បីសប្តាហ៍ ប៉ុន្តែបានទៅរៀនវិញហើយ បន្ទាប់ពីបានទទួលកញ្ចប់ជំនួយពីកាកបាទក្រហមកម្ពុជា (អង្ករ ២៥គីឡូក្រាម, ប្រាក់ ៥០.០០០រៀល, ក្រមារ ២, សារុង ២, តង់ប្លាស្ទិក ១, សាប៊ូលាងចាន ១ដប និង ម្សៅសាប៊ូ ១កញ្ចប់) កាលពីខែកុម្ភៈ ២០០៩ ។ មុនពេលទទួលបានជំនួយពីកាកបាទក្រហមកម្ពុជា គាត់ទទួលបានអង្ករ ៥០គីឡូក្រាម តាមរយៈការរៃអង្គាសក្នុងភូមិ ។ ជំនួយទាំងនេះ បានជួយឱ្យគាត់ និងកូនៗ អាចរស់រានបាន ២-៣ខែដែរ ប៉ុន្តែស្ថានភាពគាត់នៅតែលំបាកខ្លាំង ពីព្រោះពុំមានការងារធ្វើទៀត នៅក្នុងភូមិប៉ៃលហេល និងភូមិជិតខាង។ កូនស្រីគាត់អាយុ ១៣ឆ្នាំ បានបោះបង់ការសិក្សាអស់ ៣ឆ្នាំមកហើយ ហើយបានចូលធ្វើការក្នុងក្រុមកម្មករសំណង់ចល័តមួយ កាលពីមួយខែមុនពេលប្រមូលទិន្នន័យនេះ ។

ច្រើនជាករណីដោយឡែកដូចជា : ជំងឺ/មរណភាពរបស់សមាជិកគ្រួសារ, ការខូចខាតផលដំណាំ ឬការស្លាប់សត្វចិញ្ចឹម, ការលែងលះ ឬចែកផ្លូវគ្នា ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចបានធ្វើឱ្យមានការប៉ះទង្គិចកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើង ដោយសារឱកាសរកចំណូលបានថយចុះ ហើយភាពងាយរងគ្រោះបានកើនឡើង ។ ករណី អ្នកស្រី មាស សំបូរ បានបង្ហាញពីបទពិសោធន៍ជាទូទៅនៃស្ត្រីមេម៉ាយដែលត្រូវរងទុកលំបាក ក្រោយពេលបានបាត់បង់ អ្នករកចំណូលចំបងគេនៅក្នុងគ្រួសារ ។ ស្ត្រីមេម៉ាយជួបការពិបាកច្រើន ក្នុងការរកចំណូលឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ដោះស្រាយអាហារក្នុងអំឡុងពេល ៦ខែ និង ១២ខែមុន ។ ពួកគេផ្ញើក្តីសង្ឃឹមច្រើនណាស់លើកូនៗ ហើយស្ត្រីមេម៉ាយដែលពុំមានកូនធំៗពេញវ័យ កាន់តែងាយរងគ្រោះថែមទៀត ។

ការពុំមានប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមផ្លូវការ ធ្វើឱ្យប្រជាជនក្រីក្រភាគច្រើន ជាពិសេសគ្រួសារមានស្ត្រីគ្មានប្តីជាមេគ្រួ មនុស្សចាស់ជរា ជនពិការ ស្ត្រី និងកុមារ បានធ្លាក់កាន់តែជ្រៅក្នុងភាពក្រីក្រ ដោយសារផលប៉ះពាល់ថ្មីៗនៃហានិភ័យបែបសំបូរ ដូចជា ការធ្លាក់ចុះឱកាសការងារ និងប្រាក់ចំណូលផុសចេញពីការឡើងថ្លៃម្ហូបអាហារយ៉ាងខ្ពស់ ក្នុងអំឡុងខែមករា និង តុលា ឆ្នាំ២០០៨ និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចសកលដែលផ្ទុះឡើង ជាបន្តមកទៀត ។ អ្នកដែលមិនមានក្រុមគ្រួសារជិតស្និទ្ធគ្នា កាន់តែងាយរងគ្រោះឡើង ពីព្រោះពុំមានមធ្យោបាយរកបានជំនួយគាំទ្រនៅក្នុងសហគមន៍ នៅពេលជួបបញ្ហាលំបាកទ្រង់ទ្រាយធំ ។ អ្នកមានបញ្ហាចោទច្រើនជាងគេ ដូចជា មេគ្រួសារជាស្ត្រីដែលមានកូន ឬសមាជិកគ្រួសារមិនទាន់ធំពេញវ័យ គឺកាន់តែងាយធ្លាក់ចូលកាន់តែជ្រៅទៅក្នុងភាពក្រីក្រ ។

ការប៉ះទង្គិចទៅលើកុមារ វាហុចផលភ្លាមៗ និងធ្ងន់ធ្ងរ ។ ដើម្បីមានប្រាក់គ្រប់គ្រាន់សំរាប់ចាយវាយប្រចាំថ្ងៃ និងសងបំណុល គ្រួសារក្រីក្រជាច្រើន បានដកកូនចៅពីសាលារៀន ដើម្បីឱ្យទៅធ្វើការទោះជានៅវ័យក្មេងៗក៏ដោយ ។ ការវាយតំលៃនេះបានបង្ហាញថា កុមារក្រីក្រជាច្រើន (ភាគច្រើនកុមារី) ត្រូវបានបង្ខំឱ្យឈប់រៀនដើម្បីជួយឪពុកម្តាយរកលុយ ។ វិធានការដំតឹងតែងបែបនេះ អាចជួយគ្រួសារក្រីក្រឱ្យរស់រានបាន ប៉ុន្តែវាហុចផលមិនល្អទេក្នុងរយៈពេលវែង ចំពោះធនធានមនុស្សក្នុងគ្រួសារ និងសមត្ថភាពរកចំណូលឱ្យបានច្រើនថែមទៀត ។ម្យ៉ាងទៀត គ្រួសារនៅតែមានស្ថានភាពផុយស្រួយ ដើម្បីទប់ទល់នឹងការប៉ះទង្គិចនៅថ្ងៃអនាគត ។ បញ្ហានេះមិនមែនថ្មីៗទេ ប៉ុន្តែនៅតែជាចំណុចព្រួយបារម្ភធ្ងន់ធ្ងរ ដែលត្រូវមានការធ្វើអន្តរាគមន៍យ៉ាងសមស្រប ។

ប្រជាជនក្រីក្រភាគច្រើនដែលរងការប៉ះទង្គិចខាងសេដ្ឋកិច្ច ឬសង្គមកិច្ចបែបណាមួយ បានធ្លាក់ខ្លួនជំពាក់បំណុលគេកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើង ។ ស្ថានភាពនេះអាចមើលឃើញតាម ការលក់ដោះទ័លនូវទ្រព្យផលិតកម្ម និងកំណើនភាពគ្មានដីធ្លី និងគ្មានលំនៅដ្ឋាន សំរាប់អ្នកដែលមិនអាចសងបំណុលបាន ។ និន្នាការនេះទំនងកើតមានបន្តទៀត ប្រសិនបើឱកាសមានការងារធ្វើនៅតែមិនទៀងទាត់ទៀត ក្នុងរយៈពេល ៦ខែ ឬ ១២ខែ ខាងមុខនេះ ។

៣.៣ ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ និងការអនុវត្តប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពក្រៅផ្លូវការ

ការវាយតំលៃនេះ បានគាំទ្រដល់ការសន្មត់ថា ការជួយគ្នាទៅវិញទៅមកជាប្រពៃណីក្នុងទំរង់ជាការផ្តល់ម្ហូបអាហារ និងកំចីគ្មានការប្រាក់ ក្នុងចំណោមសាច់ញាតិ ក្រុមគ្រួសារធំ និងខ្សែរយៈក្រៅផ្លូវការក្នុងក្រុមមានអាជីពដូចគ្នា នៅតែមានជារូបរាងក្នុងពេលចាំបាច់ ។ រឿងនេះក៏មានការគាំទ្រពីការសិក្សា

ជាច្រើនទៀត ដូចមានសង្ខេបក្នុងតារាង១ ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារសេដ្ឋកិច្ចប្រើប្រាក់កាស របៀបរបបបែបប្រពៃណីទាំងនេះ បានផ្លាស់ប្តូរទ្រង់ទ្រាយក្លាយទៅជារបៀបរបបផ្តល់ឥណទាន ឬរបៀបរបបធ្វើអាជីវកម្មមានកិច្ចសន្យាវិញ ។ ក្នុងករណីរបៀបរបបជាប្រពៃណីនៅកើតមាន វាតែងកើតមានរវាងសមាជិកគ្រួសារ និងសាច់ញាតិ ជិតស្និទ្ធគ្នាប៉ុណ្ណោះ ដោយសារអ្នកណាក៏មានមិនគ្រប់សំរាប់ចែករំលែកជាមួយគ្រួសារឯទៀតៗ នៅពេលលំបាកតឹងតែងនោះដែរ ។ ប្រជាជនកាន់តែបុគ្គលនិយមយករួចខ្លួនឡើង ឬក៏កាន់តែប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការជួយជ្រោមជ្រែងអ្នកដទៃ ក្នុងអំឡុងពេល១២ខែកន្លងទៅ ដោយសារភាពមិនទៀងទាត់ នៅក្នុងការងារ និងប្រាក់ចំណូល ។ សាច់ញាតិជាអ្នកចូរធារ ក៏អាចសន្សំប្រាក់មិនបានច្រើនដូចមុនទេ ដោយសារវិបត្តិ

តារាង ១: យុទ្ធសាស្ត្រដោះស្រាយ និងជំនួយទទួលដោយគ្រួសារជួបការលំបាក ក្នុងអង្កេតទាំង ៣ របស់ CDRI[៥]

	% នៃ ៦៩៩គ្រួសារ MOPs ២០០៤-២០០៥*	% នៃ ៤៥០គ្រួសារក្រីក្រ និងក្រីក្របំផុត ពីឆ្នាំ២០០៧ ដល់ខែតុលា ២០០៨**	% នៃ ៤៨១ គ្រួសារជួបការលំបាក ដែលបានទទួលជំនួយក្នុង៦ខែ មុនពេលធ្វើអង្កេត នៅខែមិថុនា ២០០៨***
យុទ្ធសាស្ត្រដោះស្រាយរបស់គ្រួសារ			
ប្រើប្រាក់សន្សំ	68	18,4	
ខ្ចីបំណុល	31	78,9	53
សមាជិកគ្រួសារធ្វើចំណាកស្រុក ទៅរកការងារធ្វើ	15	1,8	
លក់សត្វចិញ្ចឹម	11	2,2	
កាត់បន្ថយចំណាយប្រើប្រាស់	14	3,3	
ប្រើពលកម្មកុមារ	8	1,6	
លក់ផលិតផលកសិកម្ម	3	1,1	
លក់ដីកសិកម្ម		0,9	
ធ្វើការកាន់តែខ្លាំង		1	
លក់ទ្រព្យរូបវ័ន្ត		1	
ជួលដី		1	
ជំនួយ និងការគាំទ្រ បានទទួល			
ការគាំទ្រពីមិត្តភ័ក្រ/សាច់ញាតិ	15	12,2	36
ជំនួយពី NGOs	1	2,4	36
មីក្រូឥណទាន			12
របបអាហារឥតគិតថ្លៃដល់គ្រួសារ			12
អាហារសំរាប់កុមារ			9
ស្បៀងពលកម្ម			6
គ្រាប់ពូជ, ជី			5
សេវាបសុពេទ្យ			5
ចំណីសត្វ			4
ឧបករណ៍កសិកម្ម			3
អាហារសំរាប់កុមារតូចៗ/ខ្វះជីវជាតិ ឬស្ត្រីបំបៅកូន			
ការផ្ទេរប្រាក់ពីកម្មវិធីជំនួយខាង សង្គមកិច្ច			23
ផ្សេងៗ	12		

៥ ទោះបីអង្កេតទាំង ៣ បានធ្វើឡើងក្នុងគោលដៅខុសគ្នា និងក្នុងពេលខុសគ្នាក្តី ប៉ុន្តែបានសួរសំនួរដូចគ្នាពីវិធីដោះស្រាយរបស់ អ្នកឆ្លើយសម្ភាសន៍ នៅពេលជួបការលំបាក និងការប៉ះទង្គិចផ្សេងៗ ។

ប្រភព: *Fitzgerald and so (2007); **Koy and Em (2009);***CDRI (2008) ។

នាពេលថ្មីៗ (ទំនិញឡើងថ្លៃខ្ពស់ បន្ទាប់មកសេដ្ឋកិច្ចក៏ធ្លាក់ចុះ) ។ ក្នុងនេះ អ្នកងាយរងគ្រោះជាងគេ គឺមនុស្សចាស់ចរា និងជនក្រីក្រដែលគ្មានសាច់ញាតិ និងគ្មានទំនាក់ទំនង ឬខ្សែរយៈក្នុងសង្គមសព្វថ្ងៃ ។ ពួកគេអាចត្រូវផាត់ចេញពីប្រព័ន្ធជួយឧបត្ថម្ភក្រៅផ្លូវការផ្សេងៗ ហើយទុកឱ្យនៅតែឯង និងកាន់តែងាយរងគ្រោះថែមទៀត ។

រូបភាពក្រៅផ្លូវការខ្លះនៃ ការចែករំលែកនិងគ្រប់គ្រងហានិភ័យ ឬការជួយគ្នាទៅវិញទៅមក នៅតែរឹងប៉ឹងនៅឡើយនៅក្នុងសហគមន៍ ទោះក្នុងក្រុមសង្គមប្រជាជនបែបណាក៏ដោយ ដូចជា ក្នុងការជួយរៀបចំពិធីបុណ្យសព ឬមង្គលការ ឬ ការជួយជ្រោមជ្រែងដល់អ្នកជួបគ្រោះថ្នាក់ អគ្គីភ័យ ខ្យល់ព្យុះ និង រន្ទះបាញ់ ជាដើម ។ ប៉ុន្តែប្រពៃណីនេះកាន់តែមានតិចហើយ ។

នៅកម្ពុជា សព្វថ្ងៃនៅមានការដោះដូរកំលាំងពលកម្ម និងសត្វចិញ្ចឹមនៅក្នុងក្រុមគ្រួសារធំ និងខ្សែរយៈសង្គមក្រៅផ្លូវការ ដោយឈរលើទំនុកចិត្ត និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការមានផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមក ។ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ននេះ ការដោះដូរពលកម្មដូចជាក្នុងការដាំដុះជាដើម កំពុងតែជំនួសដោយប្រព័ន្ធជួលកំលាំងពលកម្មវិញ ។ រឿងនេះបានបង្កើតការងារដល់ជនក្រីក្រដែលគ្មានដីធ្លី ប៉ុន្តែក៏បានបង្កបញ្ហាជាច្រើនសំរាប់គ្រួសារមានមេគ្រួជាស្ត្រីគ្មានប្តីដែលខ្វះខាតសត្វអូសទាញ និងពលកម្មបុរស និងដែលឥឡូវនេះគ្មានទទួលបានជំនួយអ្វីសោះក្នុងការងារភ្ជួររាស់ដី ហើយទីបំផុត ក៏ត្រូវលក់ដីនោះទៅ ។

ក្រុមជួយខ្លួនឯង ដូចជា ក្រុមសន្សំប្រាក់ ធនាគារស្រូវ និងធនាគារគោជាដើម សព្វថ្ងៃមានដំណើរការជាក់ស្តែង និងជំរុញឡើងដោយ កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ជួយអ្នកក្រដំណើរការដោយ NGOs ដើម្បីលើកកំពស់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងទំនុកចិត្តក្នុងសហគមន៍ ។ ប៉ុន្តែសមាជិកក្រុមទាំងនេះ មិនមែនសុទ្ធតែជាជនក្រីក្រ ឬក្រីក្រខ្លាំងនោះទេ ពីព្រោះអ្នកក្រីក្រ ឬក្រីក្រខ្លាំងអាចពុំមានលទ្ធភាពបង់ប្រាក់កំរៃសមាជិកភាពបាន ។ មេគ្រួសារជាស្ត្រីគ្មានប្តី ជនពិការ និង ជនចាស់ជរា (លើកលែងតែនៅក្នុងភូមិក្រសាំង ដែលមានអង្គការ HelpAge international ជួយដល់ក្រុមជនពិការ និងចាស់ជរានេះតែម្តង) និងអ្នកក្រក្រខ្លាំងដែលបានឆ្លើយសម្ភាសន៍ ពួកគេមិនទាន់បានទទួលផលប្រយោជន៍អ្វីពីការផ្តួចផ្តើមគំនិតទាំងនេះទេ ។ សកម្មភាពជួយខ្លួនឯងក៏ងាយដួលរលំដែរក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ពីព្រោះមានសមាជិកជាច្រើន មិនអាចសងបំណុលបាន ។ ធនាគារគោកំពុងដំណើរការទៅមុខ ប៉ុន្តែយឺតយ៉ាវក្នុងការឃោងឱ្យដល់អ្នកក្រ ។

ជនចាស់ជរា និងជនក្រីក្រខ្លាំង ជួនកាលអាចទទួលបានសេវាឧបត្ថម្ភនៅតាមវត្ត និងព្រះវិហារគ្រិះដែរ ប៉ុន្តែសេវានេះជួយបានតិចនាក់ណាស់ (ឧ. អ្នករស់នៅជិតវត្ត ឬគ្រិះបរិស័ទ្ធ) ។

ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ ជំនួយឧបត្ថម្ភផ្នែកមនុស្សធមិ រួមមាន ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ពីកាកបាទក្រហមកម្ពុជា (CRC) និង គណបក្សនយោបាយផ្សេងៗ ដល់គ្រួសារអ្នករងគ្រោះមហន្តរាយដោយសារធម្មជាតិ ឬអ្វីផ្សេងៗ ហើយនិងអំណោយជាប្រាក់ ឬជាសំភារៈពីគណបក្សនយោបាយ ។ ជំនួយនេះវាយោងតាមកង្វះខាត ហើយពលករក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះដែលស្ថិតក្នុងការវាយតំលៃនេះ គឺធ្លាប់ទទួលបានជាក់ស្តែង ។ ប៉ុន្តែជំនួយបែបនេះអាចមានផ្តល់សំរាប់តែជួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះវាជាប្រភពសន្តិសុខមួយ មិនអាចទុកចិត្តបានទេ ហើយអាចជាជំនួយមានចំណងខាងនយោបាយ និង/ឬ មិនគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ស្តារស្ថានភាពឡើងវិញឱ្យបានទាំងស្រុង ។ ម្យ៉ាងទៀត ជំនួយបែប នេះកាន់តែកំរឡើងហើយ ក្នុង ៦ខែកន្លងទៅនេះ ។

៤. ការសន្និដ្ឋាន

សរុបមក ក្រុមក្រីក្រទាំងអស់ កាន់តែងាយចុះក្រខ្លាំងថែមទៀតដោយសារវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចបច្ចុប្បន្ន ហើយអ្នកងាយរងគ្រោះខ្លាំងជាងគេ គឺជនគ្មានក្រុមគ្រួសារ/សាច់ញាតិជិតស្និទ្ធ មេគ្រួសារជាស្ត្រីគ្មានប្តី ជនចាស់ជរា ជនពិការ អ្នករស់នៅឆ្ងាយពីវត្តអារាម និង កុមារ ។ បើសិនគ្មានអន្តរាគមន៍សមរម្យជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់ជនក្រីក្រទេ ពួកគេមានសមត្ថភាពតិចតួចណាស់ដើម្បីទប់ទល់នឹងការប៉ះទង្គិចផ្សេងៗលើប្រាក់ចំណូល និងដើម្បីដកខ្លួនឱ្យផុតពីភាពក្រីក្រ ៕

ឯកសារយោង

American Friends Service Committee (2000), *Socio-Cultural Vulnerability and Coping Strategies Research Project* (Phnom Penh: AFSC)

Ballard B., Sloth, C., Wharton, D., Fitzgerald, I., Murshid, K., Hansen, K., Phim R. & Lim S. (2007), *We Are Living with Worry All the Time: A Participatory Poverty Assessment of Tonle Sap* (Phnom Penh: CDRI)

Cambodia Development Resource Institute (2008), *Impact of High Food Prices in Cambodia* (Phnom Penh: CDRI)

Cambodia Development Resource Institute (2009), *Annual Development Review 2008-2009* (Phnom Penh: CDRI)

Devereux, S. (2001) "Livelihood Insecurity and Social Protection: A Re-emerging Issue in Rural Development", *Development Policy Review,* 19(4), pp. 507-519

Fitzgerald, I. & So S. (2007) *Moving Out of Poverty? Trends in Community Well-being and Household Mobility in Nine Cambodian Villages* (Phnom Penh: CDRI_

Godfrey, M., Chan S., Kato T., Vou P., Dorina P., Saravy T. & So S. (2000), "Technical Assistance and Capacity Development in an Aid-dependent Economy: Experience of Cambodia", *World Development* 30(3), pp. 355-373.

Kim S. (2001), "Reciprocity: Informal Patterns of Social Interactions in a Cambodian Village", masters thesis (Northern Illinois University, Department of Anthropology)

Koy R. & Em S. (2009) "Building Community Capacity for Poverty Reduction Initiatives", baseline survey for ADB and JFPR

Krishnamurthy, V. (1999), *The Impact of Armed Conflict on Social Capital: A Study of Two Villages in Cambodia* (Phnom Penh: World Bank)

McAndrew, J. (1998), *Independence in Household Livelihood Strategies in Two Cambodian Villages,* Working Paper 7 (Phnom Penh: CDRI)

Murshid, K. (1998), *Food Security in an Asian Transitional Economy: The Cambodian Experience* (Phnom Penh: CDRI)

Phlong P. (2009), "Informal Credit System{s?} in Cambodia", masters thesis (Northern Illinois University De Kalb, Illinois)

World Bank (2006), *Halving Poverty by 2015? Poverty Assessment 2006* (Phnom Penh: World Bank)

World Bank, (2007), *Sharing Growth: Equity and Development Report 2007* (Phnom Penh: World Bank)